SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!

ŽALGIRIS

Lietuva nebus graži, jei neliks lietuvių

Viena seniausių ir plačiausiai aprėpiančių mūsų šalį visuomeninių organizacijų - Lietuvai pagražinti draugija. Draugijos veikla aprėpia visa, kas telpa į žodį Tėvynė - jos gamta, jos istorija, jos tradicijos, jos kultūra, jos žmonės. Apie draugiją kalbėjomės su jos vadovu nuo pat atkūrimo (1995 m.), Lietuvos miškininku, visuomenės veikėju Juozu Dingeliu.

Draugijos archyvo nuotr.

▶ Lietuvai pagražinti draugijos vadovo Juozo Dingelio kvietimas įkurti visuomeninį paminklo Juozui Tumui-Vaižgantui fondą ir pastatyti paminklą Birštone jau realizuotas

- Kokia Lietuvai pagražinti draugijos įsikūrimo istorija ir kokie buvo jos tikslai? - *klausėme Juozo DINGELIO.*

- Mūsų šviesuoliai, supratę, kad po Pirmojo pasaulinio karo Lietuvai gali pavykti išsilaisvinti, kurti valstybę buvo numatę pagal Šveicarijos modelį. 1916-1917 m. tuo tikslu į konferencijas Šveicarijoje šviesuolius buvo sukvietęs Antanas Smetona. Paskelbus Lietuvos nepriklausomybę, Šveicarijos pavyzdžiu buvo įkurtas Vytauto Didžiojo universitetas. Lietuvai pagražinti draugijai pradžią davė 1921 m. kovo pabaigoje Kaune įsikūręs šveicarų klubas. Į klubą susirinko dauguma Šveicarijos universitetuose mokslus baigusių Lietuvos šviesuolių. Tuomet jie ir patys nustebo, kodėl iki šiol tokios draugijos pas mus nėra, kai Šveicarijoje ji veikė jau 50 metų. Po mėnesio draugija Kaune buvo įkurta. Darbą pirmieji pradėjo valstybės reikalų vicepirmininkas, vėliau vadinamas miškų tėvu Povilas Matulionis bei valstybės tarybos pirmininkas Stasys Šilingas. Norėdamas sukviesti norinčius dirbti Lietuvai, Matulionis išsiuntinėjo laiškus, kuriuose kvietė iš visų šalių sugrįžti sūnus ir dukteris, lyg bites iš laukų plačiųjų nešančias medų, sunešti savo išmintį Tėvynės kūrimo labui. Susirinko nemažas būrys šviesiausių Tautos protų. Tapti draugijos vadovu jie paprašė visų mylimą kanauninką Juozą Tumą-Vaižgantą. Jis sutiko ir labai sėkmingai vadovavo. Pradėjo kurtis skyriai, į jų valdybas buvo kviečiami policijos, bažnyčios atstovai. Mes ir dabar tą patį darome.

- 1921-aisiais draugiją kūrė ir jos veiklą rėmė aukščiausi valdžios atstovai, o kaip yra dabar?

- Mūsų valdžiai nelabai rūpi mūsų reikalai. Ji paskendusi savo intrigose. Kad bent kas paklaustų, kuo tu gyveni, kaip jums sekasi. Dar pasišaipo: „Vis dar gražini?“ Vadinasi, nebegražinkime... Negalima taip lengvai pamesti to, ką mūsų šviesuoliai sukūrė. Atkuriant draugiją, kai kurie aukščiausi šalies politikai abejojo net dėl draugijos pavadinimo. Siūlė pervardinti, bet užsispyriau, kad pavadinimas liktų toks, kaip mūsų šviesiausi protai buvo sumanę.

- Galima sakyti, kad ir draugijos tikslai išliko tie patys?

- Dirbame tą patį Tautos vienijimo darbą, kaip ir draugiją įkūrę šviesuoliai. Mūsų veiklos kryptys yra aplinkos ir žmogaus dvasios grožis. Dvasia - tai dorovė, kultūra, tautinė savimonė, patriotizmas. Aplinka - kraštovaizdžio kūrimas, kultūros bei gamtos paveldas, piliakalniai, jų apsauga. Tuo pačiu ir sodybų, miestelių, mokyklų, darželių gražinimo konkursai. Tuos konkursus visą laiką organizavome. O jų nugalėtojai - nuostabūs žmonės. Jie buvo pasirengę pasidalinti kiekvienu savo augaliuku su kitais, kad tik šie gražintų Lietuvą. Jų dėka mūsų gimtinė ir pradėjo gražėti. Žinoma, šis tas pakito, bet esmė kurti ir gražinti liko. Liko entuziazmas. Po Pirmojo pasaulinio karo, kai miškai buvo nuniokoti, koks buvo entuziazmas juos atsodinti! Ypač apie Kauną į apželdinimo talkas žmones kviesdavo su orkestrais. Kildavo jie į piliakalnius, iš toliausiai atvažiuodavo atkurti suniokotus želdinius. Valstybingumą atkūrus, kiek giraičių, ąžuolynų pasodinta. Vis tai entuziastų nuopelnas.

▶ Didžiausias Lietuvos nuostolis per šį šimtmetį buvo šviesiausių protų ir tikrų patriotų praradimas dėl okupacijų

- Pirmaisiais metais draugija žmones kvietė atstatyti tai, kas buvo sunaikinta per karus. Kaip profesionalaus miškininko norėčiau klausti, ar neteks žmonėms jungtis į talkas šiais laikais, kad atsodintų iškirstas miškų plynes?

- Dabar žmonėms nereikės eiti į talkas (*šypsosi*). Valstybė savo kirtimus pati privalo atkurti. Privatininkai taip pat. Privatizavus miškus, labai sudėtinga tapo su pasipinigauti norinčiais privatininkais. Ypač jei miškai atiteko vaikams, anūkams. Labai dvasingų, kurie norėtų mišką išsaugoti ateities kartoms, mažai buvo. Bet tikrai ne visi. Nedrįsčiau sakyti, kad valstybiniai miškai labai niokojami. Kontrolė yra griežta. Miškotvarkos projektas surašytas dešimčiai metų ir jį reikia griežtai vykdyti. Gal ir buvo kokių vagysčių, nusižengimų, bet jie ne masiški. Mes, miškininkai, esame įtikinti, kad miško derlių reikia nuimti laiku, o ne supūdyti medieną. Suėjo eglei 70-80 metų, o pušiai - 90 metų ir jas turi iškirsti. O ne visi žmonės tai supranta, pyksta, kad tokį gražų medį kerta.

- Mums vis dar reikia rengti akcijas „Darom“, per kurias iš parkų, pamiškių išvežame šimtus tonų šiukšlių. Vieni valo, kiti šiukšlina. Kaip sutramdyti pastaruosius?

- Po 50 metų okupacijos mes labai sunkiai sąmonėjame. Buvome įpratę, kad viskas valdiška, viską galima laužyti, pasisavinti nemačiomis. Pastatydavome gražiausius miško baldus, įrengdavome gražias poilsiavietes. Ateini, viskas išlaužyta, nusiaubta arba pavogta, jei lenta ąžuolinė. Po keletą kartų tekdavo atstatinėti. Bet paskui niokojimas liovėsi. Šiukšlintojai - tai gyva bėda. Nuo pat draugijos atkūrimo su mumis buvo dabartinis kariuomenės vadas generolas Jonas Žukas. Į kiekvieną talką jis atsiųsdavo būrį karių. Į karių tvarkomus parkus pakviesdavome ir kelias mokinukų klases. Kartu su kariais paaugliai išvalydavo, išblizgindavo didžiausius plotus, surinkdavo kalnus šiukšlių. Matydavau, kokie pasitempę būdavo mokinukai, dirbdami kartu su tais aukštais, stipriais vyrais. Tikiu, kad tie vaikai neterš Lietuvos ir kitiems pasakys, nes pavyzdžio jėga yra didelė. Vieni tą išmoksta šeimoje, o kitą reikia mokyti ir mokyti. Mums galėtų padėti televizija, radijas. Seniai deramės, kad mums, visuomenininkams, skirtų nors vieną švietėjišką laidą per savaitę valstybinėje televizijoje. Kai žmonės perspės teršiantį arba praneš pamatę, kad kažkas šiukšles išvertė, kaip dabar praneša, jog mama vaikui per užpakalį sušėrė, tada ir tvarkos daugiau bus. Visa visuomenė turime būti nepakantūs teršėjams. Kiti, gal patys taip darantys, sako skundikais nebūsią. Turėtume įteisinti pranešimą ne kaip skundimą, o kaip pilietinę pareigą.

- Juozas Tumas-Vaižgantas sakydavo: ieškokime „deimančiukų“. Ir jų rasdavo. Kur tas „deimančiukų kasyklas rasti šiandien?

- Kad „deimančiukų“ kasyklos pagausėtų, reikia užsiimti jaunimo ugdymu. Neatidėliojant. Ne pirmą kartą sakau - jaunimo tautinės savimonės ir patriotiniu ugdymu mokykloje niekas neužsiima. Iš kur patriotizmas atsiras, jeigu mokytojai, gaudami minimalią algą, tapo skurdžiais. Jie net nesuinteresuoti tą daryti. Mes važinėjame po mokyklas, ypač regionų. Atvažiavę į istorines pamokas draugijos valdybos nariai, žinomi žmonės, profesoriai taip sugeba prikaustyti paauglių dėmesį, kad 200-300 mokinių klauso susidomėję. Net mokytojai stebisi - stebuklas, vaikai nepabėgo. Surandame kalbą iš širdies į širdį. Tam reikia pasišventimo. Gerai būtų, kad nors už kelionę sumokėtų. Dabar mes iš savo pensijų važinėjame. Problema išsispręstų, jei patriotinis ugdymas atsirastų mokyklų programose. Kiek puikių vyresnio amžiaus, didelę profesinę patirtį specialistų turime, kaip jie moka jaunimą užburti! Jaunesni gal sugebėtų kokį projektėlį parašyti, bet pas mus baisus biurokratizmas. Norėdamas savo veiklai laimėti tūkstantį ar du tūkstančius eurų, turi kauges lapų prirašyti. Jaunimas tuo neužsiims. Užuot dirbęs, jis nusispjauna ir išvažiuoja. Labai daug gabių žmonių išvažiavo.

- Ką Jūs pavadintumėte didžiausiu Lietuvos šimtmečio nuostoliu ir kodėl?

- Didžiausias Lietuvos nuostolis per šį šimtmetį buvo šviesiausių protų ir tikrų patriotų praradimas dėl okupacijų. Jie buvo priversti bėgti iš Tėvynės. Prireikė laiko, kol naujos asmenybės iškilo. Dabar vėl tas pats vyksta. Nuostolis didžiausias. Vyriausybė ir mes visi kalti, kad laiku nesugalvojome, kaip jaunimą ugdyti ir sudaryti jiems sąlygas čia, kad jie neišvažiuotų, arba bent išvažiavę sugrįžtų. Tačiau sunku žmones sugrąžinti į tuščią vietą. Kiek mes, visuomenininkai, rengėme konferencijų dėl emigracijos stabdymo, dėl demografinių problemų, kol galiausiai Seimą privertėme tas problemas svarstyti atvirame posėdyje. Bet nieko neišėjo. Partijos tarpusavy susipeša ir viskas baigiasi. Kiekviena žiūri, kaip savo partijai uždirbti kuo daugiau balų. O jei tie balai ne jai, tai ne jos reikalas. Joms nerūpi Lietuva, joms rūpi tik savo interesai. Ir tai - tragedija. Tas procesas vyksta toliau. Buvo 100-200 tūkstančių išvažiavusių, dabar jau milijono nebeturime. Per beveik 30 metų atkurtos Lietuvos suvešėjo pragmatizmas, o dvasia smuko. Kaip mūsų draugijos garbės narys, profesorius Romualdas Grigas sako, 90 procentų ir daugiau žmonių vien tik apie pinigus begalvoja.

- Ar bent kas žino, ką daryti?

- Žino. Daugybę pasiūlymų esame surašę. Reiktų nors nuo kelių pagrindinių pradėti ir spręsti palaipsniui. Reikia plano nors dešimčiai metų. Pirmiausia būtina įsteigti agentūrą sugrįžtantiems priimti. Jeigu žmogus žinos, kad sugrįš ir gaus darbą, tegul su perpus mažesniu atlyginimu, jis svarstys. Turi būti lengvatinių kreditų garantija. Yra daug žmonių, kurie ten vien Tėvynės ilgesiu gyvena. Galėtume neišradinėti dviračio, o imti pavyzdį iš tą patyrusių, bet kadaise išeitį radusių valstybių - Airijos, Danijos.

- Buvęs Kauno arkivyskupas Sigitas Tamkevičius sykį sakė: „Kai Dievas Tautai padovanoja laisvę, ji dar netampa laisva, nes žmonės dar gyvi vergystės dvasia, jie dar turi išmokti būti laisvi ir atsakingi“. Mes to egzamino dar neišlaikėme, nes akivaizdu, kad nieko nedarome, jei Lietuvoje tokie dalykai vyksta...

- Vergystės dvasia, baimė mumyse be galo įsišaknijusi. Net pensininkas bijo kalbėti sakydamas, kad jam pensiją atims. Ką kalbėti apie tą, kuris darbą turi. Aš vis kartoju Senekos citatą: „Mes bijome ne dėl to, kad mums sunku, bet mums sunku dėl to, kad bijome“. Žmonės turi įveikti baimę. Tada, kai žmogus bus laisvas, jis turi suprasti, kad antra sąlyga yra atsakomybė. Kaip ta atsakomybe pasidalinti? Paprastai, reikia nubausti bent vieną, kuris riboja žmogaus laisvę. Nelaisvas žmogus niekada nebus kuriantis žmogus.

Kalbino Dalia BYČIENĖ

Besikuriantys judėjimai - partijų galvos skausmas

Kitąmet vyksiančiuose savivaldos rinkimuose rengiasi dalyvauti intensyviai besikuriantys visuomeniniai judėjimai, į kuriuos buriasi įvairių pažiūrų piliečiai. Šis procesas gąsdina tradicines partijas, nes būgštaujama, jog nusivylę rinkėjai, kaip ir per praėjusius rinkimus, ieškos naujų gelbėtojų. Ar gali jais tapti jėgas kaupiantys politiniai judėjimai?

Apie tai prie ŽALGIRIO NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JUDĖJIMO apskritojo stalo diskutavo buvęs Lietuvos Respublikos Seimo pirmininkas Artūras PAULAUSKAS, judėjimo „Už Alytų“ įkūrėjas Valius MICEVIČIUS, Klaipėdos rajono savivaldybės tarybos narys Vaclovas MACIJAUSKAS, Socialdemokratų „darbiečių“ partijos narys Artūras SKARDŽIUS. Diskusiją vedė žalgirietis Gediminas JAKAVONIS.

G.JAKAVONIS: Kalbėsime apie ateinančius rinkimus. Šie rinkimai pasižymi tuo, kad kuriasi labai daug judėjimų. Tai jau antri savivaldos rinkimai, kai juose gali dalyvauti ir politiniai judėjimai. Prisiminkime prezidentės metinį pranešimą, kuriame kritikos buvo pažerta politiniams judėjimams ir raginta grįžti prie partinės sistemos. Labai panašiai paskutiniu metu kalba ir Vytautas Landsbergis. Jūs, Artūrai, esate partijos narys. Kur jūs matytumėte partijos ir judėjimo dalyvavimo rinkimuose skirtumus, privalumus ir trūkumus. Ką turėtų reikšti Lietuvoje besikuriantys judėjimai?

Artūras SKARDŽIUS
Socialdemokratų „darbiečių“ partijos narys

▶ Kokius 8 metus partinė sistema buvo griaunama visokiais būdais, siekiant parlamentinę valstybę paversti prezidentine valstybe

A.SKARDŽIUS: Partijos prarado savo pasitikėjimą. Prie to prisidėjo ir pati prezidentė. Jeigu pažvelgsime į tuos pranešimus, ypač pirmosios kadencijos, pamatysime, kad visos partijos yra blogos. Galbūt menkinant partijas buvo siekiama stiprinti prezidento instituciją. Politiniai judėjimai yra būdingi ir kaimyninėms valstybėms. Nes rinkėjas, nusivylęs tradicinėmis partijomis, tarp dešinės ir kairės ieško vertybių, naujų kelių. Kaip tai dera demokratinėje visuomenėje? Žinoma, tai yra patrauklu, tai yra nauja, ypač jeigu judėjimui vadovauja populiarus lyderis. Tačiau viena iš judėjimų problemų yra atsakomybės klausimas. Pasibaigia rinkimai ir atsakomybė prieš rinkėją baigiasi, o juk renkama ketveriems metams. Jei būtų atsakomybė, sakyčiau, kad su judėjimais yra viskas gerai.

G.JAKAVONIS: Sakėte, kad partijos prarado pasitikėjimą. Bet pats vis tiek esate partijos, o ne judėjimo narys...

A.SKARDŽIUS: Aš vis dėlto manau, kad partijas reikia stiprinti, o mes jas tiesiog naikiname. Jos dar nebuvo taip sustiprėjusios, kad atstovautų dešinei pusei, kairei ir centrui, turėtų aiškias programas ir jaustų atsakomybę.

G.JAKAVONIS: Gerbiamas Vaclovai, jūs tapote Klaipėdos rajono tarybos nariu su Žemaičių partija kaip tam tikros regioninės partijos atstovas. Tad kodėl į kitus rinkimus planuojate eiti su judėjimu?

V.MACIJAUSKAS: Aš nesutiksiu su tuo, kad partijos kažką prarado. Aš manau, kad iki šiol jos neturėjo savo veido. Tai turbūt ir yra didžiausia problema, kad šiandien mūsų partijos yra beveidės ir panašios viena į kitą. Jeigu prieš rinkimus pasiimi kokią programą, ten beveik viskas tas pats surašyta - stiprinsim, darysim, bet konkrečių idėjų nuostatų ten nėra. Arba yra labai minimalios. Antras dalykas, tose partijose yra tie patys žmonės. Partijos labai sunkiai keičiasi, metai iš metų tie patys žmonės yra tiek imant rajono, tiek ir valstybės mastu. Kai nesikeičia žmonės, nėra naujų idėjų. Atsirado komitetai, kurie tikrai suaktyvino rinkimus ir suaktyvino žmones, kurie gali rinktis. Aš nemanau, kad visą politiką turi perimti komitetai. Turi susikurti tikros partijos. Partijų sustiprinti niekas negali, jos turi stiprintis pačios. Galbūt tuomet komitetų vaidmuo sumažės. Dabar tas komitetų vaidmuo stiprėja, o šiuose rinkimuose, as manau, komitetų bus du tris kartus daugiau negu buvo. Žinoma, niekas neatmeta galimybės, kad į tuos komitetus ateis ir buvę partiečiai. Aš tikiu, kad šis komitetų judėjimas tikrai padės išgryninti bent jau rinkimus savivaldybėse. Man teko skaityti, kad Prancūzijoje meras susirenka savo komandą ir eina į rinkimus. Tai yra kažkas panašaus į komitetus. Tada arba už juos balsuojama, arba ne.

G.JAKAVONIS: Klausydamas Artūro, iškart pagalvojau apie Alytaus situaciją. Kai jūs, gerbiamas Valiau, atėjote, judėjimas vadinosi kiek kitaip. Vytautas Grigaravičius buvo kaip lyderis, naujas ir populiarus žmogus politikoje, komanda atrodė gana rimta. Bet teko skaityti interviu, kad jis politika ir buvusiais bendražygiais nusivylė. Jūs vis tiek einate su judėjimu, apimančiu vos ne visą Alytaus apskritį, tik šį kartą be Grigaravičiaus, bet su Lazdijų meru Artūru Margeliu, Druskininkų meru Ričardu Malinausku. Malinauskas buvo socdemas, Margelis - Tėvynės sąjungos narys. Kas čia vyksta, kad susijungia tokie skirtingi žmonės? Ar priežastis ta, kurią minėjo Vaclovas, kad partijos viena nuo kitos nesiskiria?

V.MICEVIČIUS: Aš kalbėsiu apie savivaldos lygmenį. Pirmą kadenciją ėjau su Naujosios Sąjungos vėliava, nors nebuvau jos narys, o kadenciją baigėme kaip asociacija „Už Alytų“. Suprantat, tie judėjimai yra gerai. Alytuje mes buvome lyg ir šių judėjimų pradininkai. Aš manau, kad partija turi vieną ideologiją, kartais ji ne visada pamato, kas tuose regionuose ar rajonuose darosi. Esant savivaldai, tu vis tiek esi arčiau žmogaus ir matai jo norus. Manau, judėjimai yra arčiau žmogaus, regiono rinkėjo. Pas mus, Alytuje, žmonės partijomis buvo nusivylę. Alytaus piliečiai gavo daugiau mandatų į tarybą, mes, „Už Alytų“, - mažiau, tačiau su judėjimu sudarėme beveik pusę tarybos narių.

Irmanto Sidarevičiaus nuotr.

G.JAKAVONIS: Jūs, gerbiamas Artūrai, buvote tas žmogus, kuris sukūrė Naująją Sąjungą, ji 2007 metais beveik triuškinamai laimėjo savivaldybių rinkimus visoje Lietuvoje. Rudenį Naujoji Sąjunga pateko į Seimą, jūs tapote jo pirmininku. Tačiau po daugelio metų Seime jūs taip pat pasirinkote judėjimą „Pirmyn, Lietuva“. Kokie būtų jūsų pastebėjimai?

A.PAULAUSKAS: Aš matau tik viena - kad šiandien politinė sistema Lietuvoje yra gilioje krizėje. Tai, kad trys parlamentinės partijos yra apkaltintos ir teisiamos, iškalbingas faktas. Jeigu eilinis partijos narys yra teisiamas, mes sakome, kad reikia sustabdyti jo narystę, kad jis nedalyvautų rinkimuose, kol klausimas išspręs. Jeigu pasirodys, kad jis yra nekaltas, tada galės sugrįžti. Tačiau partijos ir toliau dalyvauja rinkimuose, nors sėdi teisiamųjų suole. Tai yra kažkoks nonsensas. Kaip gali teisiama partija dalyvauti rinkimuose? Tą laikotarpį, kai partijai yra pareikšti kaltinimai dėl korupcijos, ji išvis turėtų nelįsti į akis ir nepasakoti žmonėms tam tikrų dalykų. Socialdemokratų partijoje, „Tvarkos ir teisingumo“ partijoje mes matome kitą dalyką - vyksta skilimas. Norim ar nenorim, turim pripažinti, kad iš tikrųjų žmonės į tas partijas pradėjo žiūrėti neigiamai. Praėjusiuose rinkimuose didžiuosiuose miestuose - Kaune, Panevėžyje, Šiauliuose, Alytuje - laimėjo visuomeniniai judėjimai. Dabar matome, kad liberalai, suprasdami, jog jų partija yra teisiama ir nelabai gali su jos vardu dalyvauti, kuria judėjimus. Pavyzdžiui, Vytautas Grubliauskas Klaipėdoje, Remigijus Šimašius Vilniuje. Jie išeina iš tų partijų, kuria judėjimus, tokiu būdu bandydami nuo tos partijos atsiriboti. Aš nesakau, kad esu prieš politinę sistemą. Aš visuomet buvau tvirtas partinės sistemos šalininkas. Bet dabar matau, kad iš tų judėjimų, ypač iš nacionalinio lygio judėjimų, galbūt susikurs kokia kita rimta partija. Šiandien, manau, yra faktas, jog rinkimuose dalyvaus daug judėjimų. Jeigu bus leista daryti koalicijas, galbūt kai kurie judėjimai į jas jungsis. Keliaudamas po Lietuvą, rajonuose jau šiuo metu matau po tris ar net keturis judėjimus, o prieš rinkimus jų bus dar daugiau. Žmonės bus sutrikę, už kuriuos balsuoti galbūt spręs pagal judėjimui vadovaujančius asmenis ar pagal merus. Pats judėjimas nepakeis nei kažkokios ideologijos, nei programos. Tiesiog žmonės balsuos už asmenis, o tai, mano nuomone, nėra gerai. Taip mes niekur nenueisime. Konstitucinis Teismas prieš keletą metų jau yra pasakęs, kad turi būti sudarytos sąlygos ir nepartiniams žmonėms dalyvauti rinkimuose. Teisinis pagrindas Konstitucinio Teismo sprendime yra labai aiškiai apibrėžtas ir tuo naudojamasi.

Vaclovas MACIJAUSKAS
Klaipėdos rajono savivaldybės tarybos narys

▶ Judėjimai jau kuriasi ne vertybiniu požiūriu, o vadovaudamiesi idėja, kaip padaryti, kad būtų geriau

Prezidentas Emanuelis Makronas į prezidentus atėjo per judėjimą „Prancūzija, pirmyn“, su partija sudarė koaliciją. Dabar mes matome, kad jo reitingai silpnėja ir pan. Tai politikai ne visi pritaria, bet būtent tą formą daug kas naudoja Europoje.

G.JAKAVONIS: Sugrįžkime į tuos 2000-uosius ir pakalbėkime apie savivaldą. Alytuje laimi Naujoji Sąjunga, ji turi savo merą, šviesios atminties Vytautą Kirkliauską, rudenį vyksta rinkimai, pats, Artūrai, tampate Seimo nariu. Pono Kirkliausko ir jūsų duetui Alytuje, manau, tas ketverių metų laikotarpis buvo gana sėkmingas. Jūs, būdamas aktyvus parlamentaras, Alytui atlikdavote vienas ar kitas lobizmo funkcijas. Savivaldos galių aš nematau, nes mūsų savivaldybių biudžetas yra tvirtinamas ir „nuleidžiamas“ iš Seimo. O susidaro Valiaus ar Vaclovo komitetas, o per Seimo rinkimus to komiteto žmonės į parlamentą nepatenka, tai kaip savivaldoje, neturint jokio užnugario, įmanoma pasiekti kokių nors rezultatų?

A.SKARDŽIUS: Aš vis dėlto norėčiau akcentuoti vieną dalyką - pastarąsias dvi kadencijas prezidento institucija visais būdais griovė partinę sistemą, užuot ją stiprinusi. Taip išnyko Naujoji Sąjunga, kuriai pritrūko balsų. Būtent judėjimai šiandien ir užima tą „šventą vietą“ politiniame spektre, kadangi partijos yra sutryptos, sumindžiotos dėl vidinių įtampų, dėl vidinės konkurencijos. Dėl biurokratinio ir sustabarėjusio rotacijos proceso pačiose partijose tiesiog visi nori revoliucijos, todėl partijos skyla. Kodėl socialdemokratai buvo suskaldyti? Todėl, kad visi nori revoliucijos. Gerbiamas Artūras buvo teisus sakydamas, kad judėjimai yra tik daigeliai, kurie turės subręsti iki politinių partijų, suaktyvinti žmones, kad jie ateitų į rinkimus. Taigi judėjimai padaro tikrai teigiamą postūmį. Šiandien, manau, mes turėtumėm prilyginti judėjimų teises ir pareigas partijų teisėms ir pareigoms. Dabar judėjimai pamatė tokią nišą, kad gali užsitikrinti ir finansavimą. Gerai, kad galima parodyti, jog partijos yra sustabarėjusios, o piliečiai turi išreikšti naują pasitikėjimą. Nusivylimas partijomis yra ne tik pas mus, bet ir aplinkinėse valstybėse.

Gediminas JAKAVONIS
Žalgirietis

▶ Savivaldos galių aš nematau, nes mūsų savivaldybių biudžetas yra tvirtinamas ir „nuleidžiamas“ iš Seimo

G.JAKAVONIS: Manau, didesnių populistų už atėjusius „valstiečius-žaliuosius“ dar nebuvo. Arūnas Valinskas bent nemelavo, jis tiesiog ėjo su dešimčia Dievo įsakymų, o čia buvo tiek prižadėta, tačiau viskas padaryta atvirkščiai. Gerbiamas Vaclovai, žinome, kad „savi marškiniai“ visuomet arčiau kūno. Pakalbėkime apie tai, kodėl Valius, jeigu jį išrinktų į Seimą, turėtų rūpintis, pavyzdžiui, Klaipėdos problemomis.

V.MACIJAUSKAS: Jeigu Valius bus išrinktas į Seimą, tuomet ne jis man, o aš jam kas antrą dieną galvą kvaršinsiu ir, manau, kad mes turėtumėm susikalbėti. Noriu pasakyti, kad mūsų meras Vilniuje būna tik tuomet, kai turi gaut „velnių“ arba pasiimti medalius. Bet kad nuvažiuotų aplankyti ministerijų, pažiūrėtų, kaip sekasi, kaip juda vykdomi projektai, šito nėra. Klausimas būtų toks - kas iš to kad socialdemokratai „darbiečiai“ yra valdžioje, bet rajonas iš to jokio pliuso neturi. Čia gyvas pavyzdys, kad tai nieko neduoda. Aš manau, viską lemia aktyvumas, darbas, bendravimas, kalbėjimasis ir susikalbėjimas. Netikiu, kad negalima su žmogum susikalbėti, daugiau ar mažiau susidėliosime, galų gale dar yra savivaldybių asociacija, per kurią galima veikti. Yra kelių, kaip veikti, bet jeigu nieko nedarysi, nieko ir nebus.

Man nelabai suprantamas tas dalykas, kad susikūrusi maža partija, atitinkanti partijų nustatytus kriterijus ir turinti atitinkamą narių skaičių, turi būti finansuojama lygiai taip pat, kaip ir kitos partijos. Tų partijų stumdymasis tarpusavyje reiškia, kad vyksta didelė konkurencija, o nuo to kenčia bendra politinė sistema. Gal tie judėjimai ir įkurs partijas. Tikimybė tokia, kad arba partijos jungsis prie judėjimų, arba judėjimai prie partijų, bet aktyvūs žmonės kažkada susijungs. Nemanau, kad mūsų valstybėje reikalinga tiek partijų, kiek yra dabar. Turėtų būti trys ar keturios partijos, tada jos išsigrynintų.

G.JAKAVONIS: Visi sutinkame, kad partijos yra suviešėjusios. Socialdemokratų nebuvimas kairiaisiais verčia ieškoti kitokių nišų. Visus tautinius, nacionalinius judėjimus ir socialdemokratus jungianti grandis - socialinių dalykų sprendimas. Pas mus yra labai didelis atotrūkis tarp tų žmonių, kurie gauna dideles pajamas, ir tų, kurių pajamos yra mažiausios. Taip yra galbūt todėl, kad suskilę socialdemokratai nevykdė savo funkcijų. Gintautas Paluckas aiškiai deklaravo, kad jis grįžta prie kairiųjų vertybių, bet per šiuos metus nesijaučia judėjimo į tą pusę...

A.PAULAUSKAS: Aš manau, kad Lietuvai reikia labai rimtos, solidžios kairios politinės partijos, turinčios savo ideologiją. Nematau, kad G.Palucko turėtų kažkokius aiškius kairiosios ideologijos pagrindus, jis blaškosi. Jeigu susikurtų tokia partija, kuri galėtų rimtai deklaruoti savo kairiąją politiką, man atrodo, ir žiniasklaida, ir akademinė visuomenė palaikytų tokį žingsnį, bet tam turi būti rimti pagrindai. Kadangi kairieji atsisakė savo tradicinių socialinių dalykų, persimetė prie mažumų gynimo ir dažniausiai kalba apie jų teisių gynimą, tai Lietuvos žmonėms nėra labai aktualu. Socialiniai klausimai nustūmti į antrą ar trečią planą. Jeigu šiandien atsirastų tokia rimta politinė jėga, kuri pasisakytų už nacionalinius, tautinius valstybės interesus... Imkime kad ir G.Palucko partiją. Pagrindiniai lyderiai kalba apie europinius dalykus - Vytenis Andriukaitis, Vilija Blinkevičiūtė ir visi kiti. Jie nedeklaruoja visų šių idėjų ir vargu, ar gali būti suprantami kaip tikri kairieji. Manau, tik laiko klausimas, kada išsirutulios tokia partija, nes jos reikia. „Valstiečiai“ lyg bandė užimti tą dešiniąją pusę, konkuruoti su konservatoriais. Kai „valstiečiai“ ėjo į rinkimus, pusė sąrašo buvo nepartiniai, dauguma jų atstovų Vyriausybėje ar kur kitur yra ne partiečiai. Atsimenu, kai mes, Naujoji Sąjunga, paskyrėme savo ministrus, nesančius partijos sąrašuose, visi sakė, kad taip negali būti. Dabar jie nuėjo mūsų keliu. Jie pajautė, kad nepartinių pritraukimas duos pliusą, o ne minusą. Kitos partijos kratėsi pašalinių žmonių.

Valius MICEVIČIUS
Judėjimo „Už Alytų“ įkūrėjas

▶ Partijose, kaip ir versle, turi būti tam tikra konkurencija, visos mūsų didžiosios partijos jau per ilgai užsisėdėjo

Partijos iš tikrųjų turi didesnį ar mažesnį valstybės finansavimą. Aš pasižiūriu, kad Darbo partija įsiskolinusi, „tvarkiečiai“ taip pat įsiskolinę, bet jie gauna kažkokias pajamas, o judėjimai turi verstis arba savo, arba rėmėjų lėšomis. Bet kai tu sukuri komitetą, tau galioja lygiai tokios pačios taisyklės, kaip ir partijoms - ta pati sąskaita, ta pati atskaitomybė. Paklausius Gabrieliaus Landsbergio, jaučiasi jų susirūpinimas dėl tų judėjimų. Matyt, bandys kaip nors reglamentuoti ir griežtinti veiklą, atskaitomybę, kad jie galėtų kuo mažiau reikštis.

Mūsų bėda, kad, pavyzdžiui, atėję socdemai stengiasi tik „savo“ savivaldybėms padėti, konservatoriai - tik savo. Tokie dalykai erzina žmones. Jie mato, kad savivaldybė lieka niekam nedomi. Turi būti supratimas, kad jeigu esi ministras, tau turi rūpėti visos savivaldybės. Nesvarbu, kas ten yra išrinktas - taviškis ar ne taviškis. Nuo to priklauso bendra gerovė. Manau, supratimas, jog reikia padėti visai Lietuvai, o ne tik saviems, ateis. Kitu atveju, nebeliks Lietuvos. Kiek yra savivaldybių, gaunančių dotacijas? Tikriausiai apie 40 su trupučiu. Ir yra labai nedidelis skaičius tų „donorų“ - Vilnius ir dar kažkas. Visų kitų savivaldybių biudžetai yra subsidijuojami. Tad savivaldybės tikrai priklauso nuo centrinės valdžios. Mes turime pakeisti visą mokesčių sistemą. Savivaldybės turėtų kažkokią dalį mokesčių pervesti į savo biudžetą ir disponuoti tais pinigais. Tokiu būdu būtų savarankiškesnės. Bet tam reikia peržiūrėti visą mūsų mokestinę sistemą.

G.JAKAVONIS: Ką padaryti, kad Lietuvai būtų geriau? Koks būtų geriausias modelis egzistuojančiai „dviejų greičių“ Lietuvai?

Artūras PAULAUSKAS
Buvęs Lietuvos Respublikos Seimo pirmininkas

▶ Dabar matome, kad liberalai, suprasdami, jog jų partija yra teisiama ir nelabai gali su jos vardu dalyvauti, kuria judėjimus

A.SKARDŽIUS: Partinė sistema demokratinėje valstybėje yra neišvengiamas dalykas. Per 30 nepriklausomybės metų kokius 8 metus partinė sistema buvo griaunama visokiais būdais, siekiant parlamentinę valstybę paversti prezidentine valstybe. Štai dabar mes turime rezultatą. Šventa vieta laisva nebūna, todėl ją užėmė įvairūs judėjimai, komitetai ir pan. Bet aš matau, kad tą dalyką bandoma reglamentuoti ir įstatymais. Gal iš judėjimų išaugs partijos ar partijos su judėjimais sudarys koalicijas, kad turėtumėm politikus, kuriais pasitikima nacionaliniu mastu, pasitiki vietinė bendruomenė, savivaldybės. Žmonės taip pat nori permainų, matydami tą viešąją erdvę, kai partijos yra koneveikiamos ir t.t. Tačiau partinė sistema mūsų valstybėje turi būti.

V.MACIJAUSKAS: Aš manau, kad judėjimai turi perspektyvą vietinėje valdžioje vien todėl, kad savivalda yra mažiausias partinės politikos darinys, ten ideologijos praktiškai nėra. Savivalda yra ūkiniai sprendimai. Judėjimai jau kuriasi ne vertybiniu požiūriu, o vadovaudamiesi idėja, kaip padaryti, kad būtų geriau. Tačiau valstybės lygmeniu partinė sistema turi išlikti ir ji turi stiprėti, bet niekas nesustiprins partijos taip, kaip ji pati. Šiandien mes matome, kaip jos viena kitą taško, skaldosi. Aš manau, kad priežastis - lyderių nebuvimas arba lyderių užsibuvimas. Tai yra du blogi dalykai. Juk ne veltui yra kadencijos net ir verslo struktūrose. Direktorius pabuvo ketverius metus ir arba jis auga, arba išeina. Žmogus negali tempti į priekį būdamas vienoje vietoje.

A.PAULAUSKAS: Gali. Aleksandras Lukašenka.

V.MACIJAUSKAS: Kad nebūtų tokių atvejų, kai savivaldybėje konservatoriai dirba kartu su socialdemokratais, kairieji su dešiniaisiais. Šia prasme judėjimai savivaldoje turi perspektyvą. Tačiau nemanau, kad jie turi perspektyvą valstybės mastu.

V.MICEVIČIUS: Partijose, kaip ir versle, turi būti tam tikra konkurencija, visos mūsų didžiosios partijos jau per ilgai užsisėdėjo. Galima sakyti, jos užmigo ant laurų galvodamos, kad taip ir bus, tačiau komitetai sudaro joms konkurenciją. Kalbant apie šeimininką, pažvelkime į Druskininkų merą. Jis yra nepriklausomas nuo partijų ideologijų ir, manau, kad turi didesnes galimybes susitvarkyti savo mieste. Aš nežinau, kaip ir kas vyksta tose partijose, kaip jos tvarkosi, tačiau jeigu meras yra partinis, tikriausiai jis negali visko laisvai daryti.

G.JAKAVONIS: Ar tie judėjimai yra mūsų dar jaunos demokratijos bruožas, ar vis naujų partijų, naujų judėjimų kūrimasis jau yra pastovi mūsų būsena?

A.PAULAUSKAS: Senojoje Europoje irgi kuriasi naujos partijos. Italijoje rinkimų metu atsiranda naujos partijos, Olandijoje taip pat. Matyt, tas procesas nėra baigtinis, visą laiką atsiranda kažkas naujo. Aš nemanau, kad judėjimai yra gerai, o partijos yra blogai. Aš nekeliu tokio klausimo. Manau, viskas priklauso nuo žmonių brandos, o mes iš tikrųjų esame dar tokio vaikiško amžiaus. Mes gyvename kintančiame pasaulyje, esame šiek tiek provincialūs, tačiau, manau, kad viskas susistatys į savo vietas. Šiandien aš matau, kad mes esame gilioje partijų sistemos krizėje, ir kol ta krizė nepraeis, bus visokių kitokių darinių ir visokių formų.

Parengė Gediminas JAKAVONIS

Visa filmuota medžiaga tinklalapyje
www.suzalgiriu.lt